

Звіт
про результати візиту до Грузії для участі у Міжнародній конференції
«Національне агентство пробації Грузії: реальність та проблеми»
(28-29 листопада 2014 року)

УЧАСНИКИ ТА ЕКСПЕРТИ МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

На запрошення Національної агенції пробації Міністерства виконання покарань, пробації та юридичної допомоги Грузії, представником управління кримінально-виконавчої інспекції ДПтС України здійснено службове відрядження до республіки Грузії (м. Тбілісі) з метою участі в Міжнародній Конференції на тему «Національне агентство пробації Грузії: реальність та проблеми», що проводилась 28-29 листопада 2014 року.

Захід проводився за фінансової підтримки Бюро міжнародної боротьби з наркотиками та правоохоронної діяльності (INL).

Участь у конференції взяли близько 200 осіб, з яких було близько 10 представників міжнародних організацій, Міністерств та відомств країни, дипломатичного корпусу, близько 40 представників громадських та недержавних організацій та більше 10 представників інших країн (США, Великобританія, Голландія, Болгарія, Туреччина, Латвія, Литва, Естонія, Молдова, Азербайджан, Вірменія), а також персонал пробації Грузії.

На заході були присутні надзвичайний і повноважений посол США в Грузії Річард Норланд та Президент Європейської Організації з пробації – Марк Церон.

Основними питаннями, які обговорювалися у ході конференції, стали: створення підрозділу реабілітаційних програм в Національному агентстві пробації (НАП) Грузії та відкриття установи обмеження волі – реабілітаційного центру «Дім на півдорозі».

Голова Національного агентства пробації Грузії Георгій Арсошвілі ознайомив учасників з результатами та досягненнями пробації Грузії, а також представив стратегічний план розвитку, вдосконалення законодавства, ефективного застосування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, розвитку механізмів контролю за умовно засудженими особами та підтримки реабілітаційних заходів.

Під час конференції виступили зарубіжні експерти високого рівня:

- доктор Лофтин Вудиел, професор кримінальної юстиції Динамічного Університету США;
- доктор Анне Холлоус, лектор Шеффилдського Університету Великобританії;
- професор Роб Кантон, координатор проекту Європейського союзу «Підтримка реформи системи кримінального правосуддя в Грузії»;
- Рендел Барроуз, координатор проекту Європейського союзу «Підтримка реформи системи кримінального правосуддя в Грузії»;

- Пітер ван дер Лан, консультант Ради Європи, професор права Нідерландського інституту вивчення злочину та законодавчих зусиль.

Зарубіжні експерти приділили увагу практичним аспектам функціонування, структури та управління такого ж типу установ в їх власних країнах. Також було відмічено роль соціального обслуговування в процесі реабілітації.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ВИКОНАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИРОКІВ І ПРОБАЦІЇ ГРУЗІЇ

Етапи створення

До 2001 року функцію виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, було покладено на Міністерство внутрішніх справ Грузії.

Службу пробації у складі Міністерства юстиції Грузії було створено у 2001 році.

У 2009 році було створено Національне агентство виконання альтернативних вироку і пробації (далі – НАП), яке увійшло до Міністерства виконання покарань, пробації та юридичної допомоги Грузії.

У 2010 році Національне агентство пробації набуло статус юридичної особи публічного права, а у жовтні 2010 року стало членом Європейської організації з пробації (ЄОП).

Законодавча основа та основні функції

НАП створене та функціонує на підставі закону Грузії "Про порядок виконання покарань не пов'язаних з позбавленням волі та пробації".

Служба пробації Грузії виконує такі покарання, не пов'язані з позбавленням волі: позбавлення права діяльності, або призначення на посаду; позбавлення права діяльності до юридичних осіб; громадські та виправні роботи; проходження корекційної програми; відстрочка виконання вироку; обмеження волі; умовно-дострокове звільнення від покарання.

Крім функцій спостереження, одним з основних напрямків діяльності Національного агентства пробації є ресоціалізація, реабілітація умовно засуджених та попередження злочинів. НАП реалізує свою діяльність, використовуючи такі інструменти, як оцінка ризику і потреб засуджених; індивідуальне планування виконання вироку; необхідний нагляд і контроль за засудженими; підтримка і допомога в ресоціалізації та реабілітації.

Структура та чисельність персоналу

Структуру НАП складає Голова, заступник Голови, підрозділ по контролю за виконання судових рішень, аналізу та статистики, міжнародних відносин, зв'язків ЗМІ та інформаційних технологій, підрозділ реабілітаційних програм, економічний підрозділ.

Територіальну структуру складають 11 регіональних бюро та 52 районних відділень НАП, а також установа обмеження волі (центр для реабілітації засуджених).

Штатна кількість персоналу НАП складає 374 співробітників, у тому числі: офіцерів пробації – 204, соціальних працівників – 33, психологів – 11. На сьогоднішній день середнє навантаження на 1 працівника пробації складає 30 "пробаціонерів".

НАП організовує навчальні курси для підвищення кваліфікації персоналу на регулярній основі. Зокрема, офіцери пробації проходять програму соціальних навичок.

Обсяг діяльності

Станом на 1 листопада 2014 року на обліку пробації рахувалося 10,8 тис. засуджених, з яких 597 жінок та 226 неповнолітніх.

Після прийняття Закону «Про амністію» в Грузії у 2013 році кількість осіб, що були умовно засуджені, зменшилася на 57%, (з 37 до 16 тис. умовно засуджених за 10 місяців 2013 року).

Технічне забезпечення діяльності

За останні роки за сприяння посольства США офіси пробації Грузії було облаштовано сучасними технологіями, забезпечено пристроями для електронного моніторингу; створена централізована електронна база даних "пробаціонерів" по обміну інформацією, що інтегрована у мережу усіх державних структур країни; впроваджена реєстрація "пробаціонерів" з використанням дактилоскопічних сканерів.

У ряді регіонів засудженим та "пробаціонерам" надається можливість проводити відеоконференції та спілкуватись засобами відеозв'язку, (так звані "відеовізити").

Форми роботи

Одним з основних пріоритетів НАП є реалізація реабілітаційних програм, серед яких:

психореабілітаційні програми - (подолання агресії, оздоровлення, подолання шкідливих звичок, формування просоціальної поведінки тощо);

соціально-культурна робота з засудженими – (організуються та проводяться екскурсії до музеїв, виставок, зустрічі з видатними особами);

професійно-освітні тренінги – (комп'ютерні курси, курси іноземних мов, тощо).

З 2011 року Службою пробації використовується методика оцінки ризиків та потреб засуджених, за результатами якої складається індивідуальний план роботи до кожної особи.

Соціальні працівники та психологи, що працюють в підрозділі реабілітаційних програм бюро пробації та кожному відділі пробації, здійснюють індивідуальні інтерв'ю з "пробаціонерами", проводять оцінку ризиків і потреб, оцінюють ризик скоєння повторного злочину та на основі отриманої інформації здійснюють індивідуальне планування виконання вироку. Відповідно до потреб, визначених в результаті оцінки, обирається тип реабілітаційних програм для "пробаціонера".

В залежності від вироку та рівня ризику особи, до неї можуть бути застосовані різні програми, серед яких є програми, спрямовані на: групові зустрічі для умовно засуджених осіб та осіб, звільнених умовно-достроково або членів їх сімей, захист від насильства умовно засуджених та осіб, звільнених умовно-достроково або членів їх сімей, життєві цінності, комунікативні навички, уміння справлятися з гнівом і стресом, управління конфліктами, лідерство і асертивна поведінка, здоровий спосіб життя, спортивні програми для неповнолітніх.

"Пробаціонери" залучаються до заходів з очищення та озеленення парків та скверів, відновлювальних робіт церков і монастирів.

Для них регулярно проводяться спортивні змагання, такі як чемпіонати з мініфутболу, стрітболу.

"Пробаціонери" постійно надають допомогу літнім людям та дітям, відвідуючи такі заклади, як будинок милосердя "Катарсис", школу для слабочуючих дітей. Також вони залучаються до донорства на добровільних підставах.

Для залучення засуджених до реабілітаційних програм активну співпрацю налагоджено з урядовими і неурядовими організаціями та Патріархією Грузії. Агентство проводить закупівлю реабілітаційних програм та тісно співпрацює з різними організаціями в цьому напрямку.

У 2014 році НАП було підписано ряд Меморандумів про взаємодію з Агентством соціальних послуг; Національним центром діти та молодь; та деякими іншими міжнародними та громадськими організаціями.

У Грузії функціонують 4 центри реабілітації для неповнолітніх «пробаціонерів», де впроваджуються спеціальні реабілітаційні програми для неповнолітніх, якими передбачається професійна підготовка неповнолітніх та психологічна допомога. Спільно з членами сімей неповнолітніх соціальні працівники допомагають неповнолітнім у складанні індивідуального плану навчання, отриманні освіти і навичок.

При НАП створено спеціальні комісії, що розглядають питання про скасування умовного засудження, відміну відстрочки виконання вироку, відміну пробації, зняття судимості, а також вирішення питань про умовно-дострокове звільнення, до складу яких входять працівник пробації, представник громадської організації та працівник Міністерства. Комісія також розглядає заяви про дострокове відновлення прав деяких категорій "пробаціонерів".

У 2014 році Комісією скасовано умовне засудження і знята судимість 147 умовно засуджених осіб. Також відновлені в правах 30 осіб, позбавлених їх на підставі Закону про наркотичні злочини.

Завдяки значних зусиль із взаємодії з державними та недержавними організаціями станом на 1 листопада працевлаштовано 138 осіб.

За 10 місяців п.р. повторні злочини вчинили 3,82% (536 осіб), що *удвічі* менше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Найближчі пріоритети розвитку та змін у НАП:

оновлення регіональних бюро (обладнання індивідуальних приміщень для проведення співбесід; кімнати для групової терапії; конференц-зал; консультації психолога та соціального працівника);

створення робочої групи з розробки досудової доповіді та запуск пілотного проекту стосовно неповнолітніх;

розширення електронної бази для доступу Міністерства, тренінгового центру;

скасування сплат "пробаціонерів" за реєстрацію, відеовізити тощо;

впровадження системи повідомлень «пробаціонерів» через SMS.

розвиток нової стратегії взаємодії із засобами масової інформації; недержавними та неурядовими організаціями;

ЦЕНТР ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ «ДІМ НА ПІВДОРОГИ»

В ході проведення конференції учасники мали можливість відвідати новозбудований Центр для реабілітації засуджених «Дім на півдорозі», який створений за фінансової підтримки посольства США в Грузії, Норвезької місії верховенства закону (NORLAG) та Міжнародної тюремної реформи (PRI), та відкрито у 2014 році. Центр розрахований на 100 осіб, засуджених до обмеження волі та позбавлення волі за нетяжкі злочини. Метою створення закладу є сприяння реінтеграції засудженого в суспільство, його реабілітації та підготовки до звільнення.

У даній установі можуть перебувати особи з обмеженням волі, безпечні для суспільства, але такі, що вимагають інтенсивного спостереження.

Основні завдання Центру:

- подолання наркоманії та алкоголізму;
- інтенсивна реабілітація засуджених;
- проведення професійних тренінгів для засуджених;
- поліпшення зайнятості та мотивації;
- розвиток у засуджених корисних навичок життєдіяльності.

На території Центру створені відповідні комунально-побутові умови: житловий комплекс, реабілітаційний центр, багатоцільова промислова майстерня; стадіони (для футболу, баскетболу, волейболу), відкритий двір (пішохідні доріжки, місце для відпочинку), конференц-зал, їдальня, магазин, пральня; комп'ютерний клас, бібліотека.

Нагляд за засудженими здійснюється за допомогою відеокамер (близько 70 шт.). Штат персоналу закладу складає 50 осіб.

Мешканці Центру мають можливість покинути територію на вихідні і відвідати їх сім'ї, можуть вивчити професію, влаштуватися на роботу і отримувати зарплату на підприємствах різного профілю, існуючих на території установи.

Досвід створення та розвитку пробації у Грузії являє для України особливий інтерес з уваги на такі обставини:

впровадження пробації на базі соціально-правових відносин країни колишнього пострадянського простору, що значно підвищує прийнятність та адаптивність цього досвіду для України у багатьох сферах відносин – суспільних, правових, міжвідомчих, міжнародних;

відносно нетривалий термін функціонування пробації в Грузії дозволяє вивчати досвід вирішення нормативних та організаційних питань максимально наближених до тих, які постають в Україні сьогодні напередодні впровадження пробації;

досить розвинуті міжнародні партнерські відносини у сфері впровадження та розбудови пробації;

наявність у Державної пенітенціарної служби України власного досвіду пілотного відпрацювання форм пробаційної роботи, у яких зацікавлена служба пробації Грузії. Зокрема, йдеться про порядок та методику підготовки досудових доповідей щодо неповнолітніх.

З уваги на зазначене доцільно розглянути питання про офіційне закріплення та поглиблення партнерських відносин між Міністерством виконання покарань, пробації та юридичної допомоги Грузії та Державною пенітенціарною службою України у цілому та між Національним агентством виконання альтернативних вироків і пробації та управлінням кримінально-виконавчої інспекції зокрема. В останньому випадку доцільно зосередити увагу на поглибленому вивченні досвіду та організації співпраці в окремих напрямках пробаційної діяльності.